

## Notatka z wizytacji

Krajowego Ośrodka Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich

w Garwolinie

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPE.	2008 -05- 05
ZAL.	NR 1142708

RPO-586615/08

W dniu 16 kwietnia 2008 r., z polecenia i upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, Wojciech Wojtal i Marcin Sośniak – Specjaliści w Zespole Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców Biura RPO przeprowadzili wizytację w Krajowym Ośrodku Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich w Garwolinie. Celem wizytacji było zapoznanie się ze stanem przestrzegania praw pacjentów, ze szczególnym uwzględnieniem wykonania środków zabezpieczających przewidzianych w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 ze zm.)

Krajowy Ośrodek Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich w Garwolinie został utworzony na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 15 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Krajowego Ośrodka Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich w Garwolinie (Dz. U. Nr 84, poz. 792 ze zm.). Zgodnie z powołanym rozporządzeniem, Ośrodek ten jest publicznym zakładem opieki zdrowotnej, prowadzonym w formie jednostki budżetowej finansowanej z budżetu państwa, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zdrowia. Ośrodek został przeznaczony do wykonywania orzeczeń sądu o umieszczeniu nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym, wydanych na podstawie przepisów cytowanej ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Obszar działania Ośrodka obejmuje cały kraj.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w publicznych zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 79, poz. 692), Krajowy Ośrodek Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich w Garwolinie dysponuje warunkami maksymalnego zabezpieczenia. Został on przeznaczony dla 40 osób.

Ośrodek zapewnia stały nadzór nad sprawcami przebywającymi w zakładzie, drzwi i okna wyposażone są w urządzenia uniemożliwiające nieletnim samowolne opuszczenie Ośrodka, system telewizji wewnętrznej umożliwia obserwację drzwi wejściowych, okien zewnętrznych, sal ogólnych, izolatek oraz korytarzy, elektroniczny system sygnalizuje niekontrolowane otwarcie drzwi i okien oraz bezpośredni dostęp do ogrodzonego terenu rekreacyjnego. Ośrodek dysponuje systemem osobistych elektronicznych urządzeń alarmowych sygnalizujących zagrożenie, w które jest wyposażony personel, jest otoczony oświetlonym, nadzorowanym za pośrednictwem telewizji wewnętrznej, gładkim murem o wysokości co najmniej 5,5 metra, zatrudnia personel w liczbie co najmniej trzykrotnie większej niż pojemność zakładu, w tym personel sprawujący ochronę nad nieletnimi w liczbie nie mniejszej niż dwie trzecie pojemności zakładu.

W trakcie wizytacji nie stwierdzono naruszenia praw pacjentów przebywających w Ośrodku. Przy przyjęciu do Ośrodka są oni pisemnie i ustnie informowani o przysługujących im prawach. Nieletni przebywający w Ośrodku objęci są zaplanowanym i zindywidualizowanym postępowaniem leczniczym, rehabilitacyjnym, którego celem jest poprawa stanu jego zdrowia i zachowania, w stopniu umożliwiającym powrót do życia w społeczeństwie i dalsze leczenie poza zakładem. Ośrodek zapewnia odpowiednie warunki do realizacji obowiązku szkolnego. Nieletni mają nieograniczony dostęp do opieki duszpasterskiej. Na terenie Ośrodka odbywają się min. msze oraz rekolekcje. Poza wyjątkowymi sytuacjami, nie jest ograniczane prawo do odwiedzania osób przebywających w Ośrodku oraz prowadzenia z nimi korespondencji. O powodach wprowadzenia powyższych ograniczeń jest informowany pacjent, jego przedstawiciel ustawowy oraz sąd rodzinny.

Stosownie do art. 80 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz § 15 rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w publicznych zakładach opieki zdrowotnej, Dyrektor Ośrodka powiadamia sąd, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, o stanie zdrowia nieletniego i postępach w leczeniu, rehabilitacji oraz jest obowiązany

do niezwłocznego powiadomienia sądu o ustaniu przyczyny pobytu nieletniego w zakładzie. Zwolnienie nieletniego z zakładu następuje na podstawie prawomocnego postanowienia sądu lub w dniu ukończenia przez niego 18 urodzin.

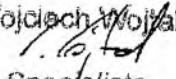
Z analizy udostępnionej dokumentacji wynika, że na terenie KOPS środki przymusu bezpośredniego stosuje się zgodnie z art. 18 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 23 sierpnia 1995 r. w sprawie sposobu stosowania przymusu bezpośredniego ( Dz. Nr 103, poz 514). Na szczególną uwagę zasługuje prowadzenie na terenie Ośrodka kart „zgłoszeń incydentu agresji” oraz „skali agresji” Zgłoszenie wypełnia się za każdym razem, gdy zachowanie pacjenta zostanie uznane przez personel za agresywne i obejmuje:

- przyczynę zachowania agresywnego (bez ustalonego powodu, w celu rozładowania napięcia, spowodowane psychozą, prowokacja ze strony innego pacjenta, odmową spełnienia życzenia pacjenta, oporami wobec polecenia personelu, próbą wymuszenia korzyści, próba opuszczenia ośrodka),
- formę agresji pacjenta (słowna, słowna z groźbami użycia przemocy, fizyczna, fizyczna z użyciem przedmiotów),
- obiekt agresji (brak zauważanego obiektu, przedmiot, autoagresja, inny pacjent, personel),
- konsekwencje dla ofiary (brak konsekwencji, zniszczone przedmioty, uczucie zagrożenia, ból do 10 minut, ból powyżej 10 minut, widoczne obrażenia, konieczność zabiegów, konieczność terapii lekarskiej, konieczność leczenia poza ośrodkiem),
- sposób powstrzymania agresji (rozmowa z pacjentem, przytrzymanie, spokojne odprowadzenie, podanie leków doustnych, podanie leków pozajelitowo, odosobnienie w Sali, umieszczenie w separacie, unieruchomienie pasami lub kaflanem),
- zastosowane środki wychowawcze (usunięcie z zajęć, upomnienie, wyłączenie ze społeczności, odkupienie zniszczonych przedmiotów, upublicznienie, notatka w dokumentach, utrata przywilejów, zmiana grupy, pokoju).

W trakcie prowadzonej wizytacji ustalono, że w oddziale nie prowadzi się zbioru danych osób przebywających na leczeniu w formie książki zameldowań lub systemie informatycznym oraz nie melduje się pacjentów na pobyt stały lub czasowy. Powyższa praktyka pozostaje w kolizji z art. 10 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 2006 , Nr 139, poz. 993 ze zm.).

### **Wnioski i uwagi**

1. Pacjentom przebywającym w Krajowym Ośrodku Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich w Garwolinie stworzono należyte warunki bytowe oraz warunki leczenia.
2. Nie stwierdzono naruszeń obowiązującego prawa w zakresie przyjęcia i zwalniania nieletnich z Ośrodka oraz stosowania przewidzianych prawem środków przymusu bezpośredniego.
3. Należy przywrócić stan zgodny z obowiązującym prawem w zakresie wykonania obowiązku meldunkowego w odniesieniu do pacjentów Ośrodka.

Wojciech Wojtal  
  
Specjalista